

Barnevernspedagogen – Utdanningen og profesjonen



Barnevernspedagogen

Innledning

Barnevernspedagogutdanningen er en sosialarbeiderutdanning rettet mot barn og unge som er unik i verdenssammenheng. Barnevernspedagogens samfunnsmandat er knyttet til å trygge og forbedre oppvekstvilkårene for utsatte barn og unge og å arbeide for et inkluderende samfunn. Arbeidet innebærer å sikre at barneperspektivet og barnets eget perspektiv ivaretas og synliggjøres i saker som berører deres liv.

Barnevernspedagogen er utdannet til å forstå utsatte barn, unge og deres



familiers livssituasjon i en helhetlig sammenheng, og til å handle og samhandle på basis av denne forståelsen. Å skape gode omsorgsbetingelser, tilhørighet, mestring og medvirkning for barn og unge, er sentrale målsettinger for arbeidet.

Mange barnevernspedagoger arbeider i kommunalt barnevern og i barneverninstitusjoner og er ellers på de arenaer hvor barn og unge befinner seg, slik som skole, barnehage, fritidsklubber, oppsøkende virksomhet og psykisk helsevern for barn og unge.

I 2013 finnes det ca. 11.000 barneverns-
pedagoger i Norge, og ca. 600 utdannes
hvert år.

Utviklingen av barnevernspedagogutdanningen

Mot slutten av 1800-tallet kom det lover som skulle beskytte barn og sikre gode utviklingsbetingelser. I 1953 ble barnevernloven vedtatt, og behovet for kvalifisert personell ble synliggjort.

Barnevernspedagogutdanningen ble etablert for å møte behovet i den offentlige omsorgen for risikoutsatte barn og unge. Fra 1949 ble det arrangert kortere barnevernkurs, og den første ettårige barnevernutdanningen ble etablert i 1951. Den var rettet mot styrere ved barne- og ungdomshjem.

Fra 1963 ble studiet to-årig og utvidet til også å omfatte ansatte i barnevern-

institusjoner, spesialskolenes internater og barne- og ungdomspsykiatriske behandlingshjem. I 1968 ble yrkestittelen barnevernspedagog innført.

I 1982 ble den første nasjonale rammeplanen for barnevernspedagogutdanningen vedtatt, og utdanningen ble en treårig høgscoleutdanning. Fra 2001 ble det innført ny gradsstruktur, og en barnevernspedagog kvalifiseres nå gjennom bachelor i barnevern.

Bachelor i barnevern

Bachelor i barnevern tilbys både som 3-årige fulltidsstudier og som 4-årige deltidsstudier ved 11 høgskoler og universiteter.

En nasjonal rammeplan og forskrift setter rammer og standard for utdanningen, sist revidert i 2005. Den enkelte utdanningsinstitusjon har frihet gjennom fagplanen til å bestemme innretning og organisering av studiet.

Utdanningen er bredt sammensatt med emner innenfor samfunnsvitenskap, juss, psykologi, pedagogikk og etikk. Det teoretiske grunnlaget for yrkesutøvelsen hentes fra ulike vitenskapelige fagdisipliner.

Sentralt i utdanningen er sosialpedagogikk, et fag som både gir teoretiske perspektiver og metodiske tilnærminger for barnevernspedagogens arbeid.

Sosialpedagogikk defineres som læren om hvordan psykologiske, sosiale og

materielle forhold og forskjellige verdiorienteringer fremmer eller hindrer individets eller gruppens totale utvikling og vekst, livskvalitet og trivsel. Sosialpedagogikk har et særlig fokus på barn og unges utvikling, læring og tilhørighet.

Fag og praksis innenfor sosialpedagogisk arbeid med barn og unge utgjør over en tredjedel av studiet. Dette handler om hvordan barnevernspedagogene kan arbeide, og gir en innføring i yrkesrolle, yrkesetikk, kommunikasjon, samhandling, konfliktløsning, barneverntiltak, miljøarbeid, aktivitetsfag og arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk.

Utdanningen er yrkesrettet – noe som betyr at den forbereder studentene på arbeid i direkte relasjon med barn, unge og deres familier, samt på tverrfaglig samarbeid. Utdanningen er fagintegret hvor et sentralt element er fokus på sammenheng mellom teori og praksis gjennom veiledet praksis og ferdighetstrening i kommunikasjon.

Verdigrunnlaget for utdanningen bygger på respekt for livets ukrenkelighet, respekt for menneskets egenverd og solidaritet med mennesker og grupper i utsatte livssituasjoner. FNs barnekonvensjon og menneskerettighetene er et viktig grunnlag for profesjonen.

Videreutdanning, ferdypning og spesialisering

Et stort flertall av barnevernspedagogene har og tar videreutdanning og/eller master.

De vanligste ferdypningene er miljøterapi, barnevern, familierterapi, psykososialt arbeid med barn og unge, psykisk helsevern for barn og unge, rusarbeid, sosialt arbeid og psykisk helsearbeid.

FO administrerer godkjenningsordninger for barnevernspedagoger. Disse godkjenningene gjelder kvalifisering til faglig veileder, klinisk barnevernspedagog og barnevernspedagog med spesialkompetanse. Se mer om godkjenningsordningene på FO sine hjemmesider.

Barnevernspedagogens arbeidsfelt

En stor andel barnevernspedagoger arbeider innenfor det kommunale barnevernet og i det statlige barne- og familievernet. Sistnevnte består av forvaltningsenheter, hjemmebaserte barneverntiltak, døgninstitusjoner og familievernet. Barnevernspedagoger arbeider også i ideelle og private barne- og ungdomsinstitusjoner, samt i barne- og ungdomspsykiatriens behandlingsinstitusjoner og poliklinikker.

Barnevernspedagoger er også sentrale innenfor forebyggende arbeid som fritidsklubber, utekontakter, feltarbeider-team og oppsøkende arbeid.

Mange jobber i barnehage, grunnskole, SFO og videregående skole og en del arbeider innenfor andre tjenester i velferdsstaten knyttet til barn, familier og voksne, som for eksempel rusfeltet, voksenpsykiatrien, pleie/bistands- og omsorgstjenester og i kriminalomsorgen.

Mange barnevernspedagoger arbeider som ledere, konsulenter og rådgivere. Videre er barnevernspedagoger ansatt ved høyskoler og universiteter, i ulike fri-

villige og private organisasjoner og som fag- og sakkyndige i fylkesnemnder og domstoler.

Barnevernspedagogens kunnskap og kompetanse

Ut fra mangfoldet av arenaer hvor barnevernspedagoger jobber, vil yrkesrollen være ulik. Noen perspektiver er imidlertid felles for barnevernspedagogens kunnskap og ferdigheter.

På et overordnet nivå omtales barnevernspedagogens kompetanse som sosialpedagogisk og sosialfaglig. Mer spesifikt omtales kompetansen som barnevernfaglig, barnefaglig og miljøterapeutisk.

Barnevernspedagogens kunnskap innebærer å kunne forstå barn og unges livssituasjon i en helhetlig kontekst. Barnevernspedagogenes kompetanse gir muligheter for å sikre og forbedre levekårene for barn og unge. Kompetansen retter seg spesielt inn mot barn og unge og deres familier som har sosiale og/eller psykiske problemer, eller som står i fare for å få det.

Barnevernspedagogen har særskilt kompetanse i sosialpedagogisk arbeid rettet inn mot barn, unge og deres familiesituasjon og nærmiljø. Sammen med barnet eller den unge, familien og samarbeidspartnere kan barnevernspedagogen arbeide med å finne konkrete og alternative måter å forholde seg til problemskapende forhold på. Fokus på løsninger og ressurser hos den enkelte og i omgivelsene står sentralt i arbeidet. Hvis barnets beste ikke oppnås gjennom samarbeid,

skal hensynet til barnet gå foran hensynet til samarbeid og selvbestemmelse.

Barnevernspedagogens faglighet skiller seg fra andre profesjoners faglighet ved å ha:

- Sosialpedagogikken som grunnlagsteori og innfallsvinkel til yrkesutøvelsen
- Aktivitetsfag som en kilde til å gi barn og unge mestringsopplevelser og som en viktig faktor i det miljøterapeutiske arbeidet
- Barnefaglig kunnskap gjennom utviklingspsykologi, pedagogikk, barnekonvensjonen og øvrig lovverk
- Barnevernsfaglig kunnskap som grunnlag for arbeid i barnevernets tjenester, og som kompetanse i arbeidet med utsatte barn og unge

Kunnskapsbasert praksis

Barnevernspedagogen har god kunnskap om barn og unges fysiske, psykiske og sosiale utvikling, betydning av samspillet i familien og nærmiljøet og kunnskap om sammenhengen mellom personlige, sosiale, økonomiske, politiske og kulturelle forhold. Barnevernspedagogen har kompetanse på ulike typer metodikk som fremmer gode oppvekstvilkår for barn og unge, og har et ansvar for å holde seg oppdatert om forskning og utvikling av metoder.

Relasjon og samhandling

Endringsarbeid skjer i relasjon og gjennom samhandling mellom mennesker. Barnevernspedagogens arbeid utøves i direkte kontakt med barn, unge og deres familier og omgivelser. Kompetanse til

å etablere og opprettholde konstruktive relasjoner i ulike situasjoner er sentralt. Aktørperspektivet ligger til grunn for yrkesutøvelsen, noe som blant annet innebærer å kunne arbeide i relasjoner preget av krysspress, interessemotsetninger og konflikter.

Analytiske ferdigheter

Barnevernspedagogen har kunnskap om og forståelse for sammenhengen mellom samfunnsmessige strukturer og mekanismer og sosiale og psykososiale problemer hos barn, unge og deres familier. Gjennom fokus på barn og unges utvikling og læring, betingelser for utvikling og læring, samt hva som fremmer og hemmer gode oppvekstvilkår, kan barnevernspedagogen finne gode tiltak.

Faglig skjønnsutøvelse og løsningsfokuset praksis

Barnevernspedagogen arbeider ofte med kompliserte familierelasjoner for å finne løsninger som er til beste for det enkelte barn eller ungdom. I dette arbeidet er både barneperspektivet og barnets perspektiv sentralt. Som regel vil dette arbeidet også innebære å løse definerte problemer med mål om å øke barn og unges opplevelse av mestring og tilhørighet. Det betyr å ta i bruk barnets, den unges og deres omgivelseres ressurser i det faglige arbeidet og i skjønnsutøvelsen. Ikke minst handler det om å inkludere barnet og den unge selv i det arbeidet som gjøres. Ivaretagelse av barneperspektivet og barnets perspektiv i alle sammenhenger er en viktig oppgave for barnevernspedagogen.

Tilrettelegging av barn og unges daglige miljø og nærmiljø

Miljøterapeutisk arbeid er en systematisk tilrettelegging av fysiske, psykiske og sosiale faktorer i miljøet for å fremme personlig vekst og utvikling, gi størst mulig grad av selvbestemmelse hos den enkelte og gi trygge oppvekstvilkår. Dette arbeidet gjøres i barn og unges daglige miljø, for eksempel skoler, SFO, barnehager, fritidstilbud og ulike tilbud og institusjoner hvor barn og unge oppholder seg både på dag-, kvelds- og døgnbasis.

Forvaltningskunnskap

Barnevernspedagogen har kunnskap om generelle forvaltningsmessige prinsipper, lover som omhandler barn og unge og saksbehandling som ivaretar barn og unges behov og rettigheter. Videre har de kjennskap til hovedmål og virkemidler i barne- og ungdomspolitikken, samt oversikt over hjelpeapparatet rettet mot barn og unge og deres familier.

Etiske og politiske perspektiver i arbeidet

Barnevernspedagogen forholder seg til FOs yrkesetiske grunnlagsdokument, og skal kunne møte den enkelte med respekt og empati. Respekt og likeverd er grunnleggende forutsetninger for yrkesutøvelsen.

Barnevernspedagogens arbeid innebærer ofte både å yte hjelp og å utøve kontroll. Kompleksitet kjennetegner mange av de problemer som søkes løst. Arbeidet krever at barnevernspedagogen gjør etiske vurderinger, har kritisk refleksjon rundt egen og andres fagutøvelse, samt evner å begrunne faglig og etisk de valg og handlinger som utføres.

Barnevernspedagogen må kritisk kunne vurdere rammebetingelsene for barn og unges oppvekstvilkår og hovedmålene og virkemidlene for barne-, ungdoms- og familiepolitikken. Barnevernspedagogen skal søke å påvirke og være premissleverandør for beslutninger som tas i hjelpeapparatet og av politiske myndigheter.

Barnevernspedagogens arbeidsform kjennetegnes av

- anvendelse av sosialpedagogisk teori og metode som har til hensikt å øke utsatte barn og unges personlige, sosiale og samfunnsmessige kompetanse
- ivaretagelse av barneperspektivet og barnets perspektiv
- at det legges til grunn en helhetsforståelse av barnets, ungdommens og familiens situasjon der både individuelle, sosiale, kulturelle og materielle faktorer trekkes inn
- at det på grunnlag av helhetsforståelse og med utgangspunkt i ivaretagelse av barnets interesser lages mål og handlingsplaner for arbeidet som skal gjøres, og at arbeidet evalueres og utvikles i samarbeid med dem det gjelder
- å benytte mulighetene som ligger i tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid
- å inneha ulike roller, alt fra å være koordinator og tilrettelegger til å stå for det klientnære og terapeutiske arbeidet som utføres

Framtidsperspektiver for barnevernspedagogen

Samfunnet er i stadig endring, noe som også påvirker barn og unges oppvekstvilkår. Forskning og kunnskapsutvikling

gir nye forståelser av hva som er en god barndom og gode nok oppvekstvilkår. Statistikk viser for eksempel økning i antall barn og unge med behov for barneverntjenester og psykisk helsevern. Dette er områder hvor barneverns-
pedagogens særskilte kompetanse på barn og unge vil være sentral for å løse framtidens utfordringer.

Barnevernspedagogens mulighet for å utøve et godt faglig arbeid henger også sammen med gode nok rammebetingelser. Fagutvikling, kompetanseutvikling, veiledning og lederskap, og god nok kapasitet må alltid stå på dagsorden. Dette gir krevende utfordringer i hverdagen, men ikke desto mindre har barneverns-
pedagogen et ansvar for å synliggjøre dette.

Barn og unge møter gjennom sin oppvekst flest kvinner i barnehagen, skolen og andre offentlige institusjoner. Ca. 80% av barneverns-
pedagogene er kvinner, og det er et mål i et oppvekstperspektiv å rekruttere flere menn til profesjonen.

Det er også et mål at barneverns-
pedagogen som profesjon synliggjør og markedsfører sin særskilte kompetanse ytterligere innenfor gamle og nye yrkesfelt som er rettet mot arbeid med utsatte barn og unge og deres familier. Barneverns-
pedagogers kompetanse bør gjøres tilgjengelig på alle arenaer hvor barn og unge ferdes, i nærmiljøet særlig, men også innenfor spesialisttjenestene.

Barnevernspedagogens kompetanse må kontinuerlig utvikles i samsvar med utsatte barn og unges behov. Dette fordrer en dynamisk innstilling til barneverns-

pedagogens kompetanse, kunnskap og ferdigheter. Utdanningens innhold og omfang, videreutdannings-, master- og doktorgradstilbud, praksisfeltets fagutvikling og forskningens fokus må ses i sammenheng med de kompetansebehov som framkommer i arbeidet med utsatte barn, unge og deres familier.



Kilder:

- *Nasjonal rammeplan for barneverns-
pedagogutdanningen med forskrift fastsatt av
Utdannings- og forskningsdepartementet
01.12.05.*
- *NFFS-hefte: Socialpædagogik og social-
pædagogisk praksis i Norden*
- *FO-hefte: Barnevernspedagog – et spen-
nende yrke med mange muligheter*
- *FO-notat: Notat om barnevernspedagogens
kunnskap og kompetanse*
- *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barne-
vernpedagoger, sosionomer og vernepleiere*



Utgivelse: August 2013

Utarbeidet av seksjonsrådet for barnevernspedagoger (SRB) i Fellesorganisasjonen (FO)

Postboks 4693, Sofienberg, 0506 Oslo. Besøksadresse: Mariboestgt. 13.

Telefon: 02380. E-post: kontor@fo.no

FO på nett: www.fo.no